

ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ «Κ»	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	ΙΔΕΕΣ	ΙΣΤΟΡΙΑ	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	ΜΟΔΑ	ΑΘΛΗΤΙΚΑ	ΚΑΙΡΟΣ
------------------	--------------	-------	----------------	------------	------	----------	--------

Η απελευθέρωση του Παρισιού

Ο αγώνας των κατοίκων στους δρόμους της πόλης άρχισε πριν από την έλευση των Συμμαχικών δυνάμεων

Πάνω, η σημαία με τον σταυρό της Λωρραίνης, των Ελεύθερων Γάλλων. **Αριστερά**, ο Ντε Γκωλ στη λεωφόρο των Ηλυσίων Πεδίων. **Κάτω**, τα πλήθη υποδέχονται γαλλικά τεθωρακισμένα στην Αψίδα του Θριάμβου.

67 χρόνια πριν

Του **ΝΙΚΟΥ ΖΑΪΚΟΥ***

Η απελευθέρωση του Παρισιού υπήρξε η κατάληξη της αναμέτρησης ανάμεσα στη Γαλλική Αντίσταση και στη Γερμανική Φρουρά της μέχρι τότε κατεχόμενης πρωτεύουσας της Γαλλίας, που ξεκίνησε στις 19 Αυγούστου 1944 και έκλεισε μια εβδομάδα μετά, στις 25 Αυγούστου 1944, με την ήττα και την παράδοση της Γερμανικής Φρουράς.

Τα γερμανικά στρατεύματα αποχώρησαν από το Παρίσι έπειτα από χρόνια πολεμικής κατοχής. Τον Μάιο του 1940, η Βέρμαχτ εισέβαλε στη Γαλλία για να γίνει ένα μήνα αργότερα φανερό ότι ο γαλλικός στρατός δεν ήταν σε θέση να αναχαίσει τη γερμανική επίθεση. Τον Ιούνιο του 1940, καταρτίστηκε μια Συμφωνία Εκκευρίας, την οποία υπέγραψε για τη γαλλική πλευρά ο 84χρονος στρατάρχης Ανρί Φιλίπ Πεταίν, πρώτος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου.

Η Συμφωνία διαίρεσε τη Γαλλία σε δύο ζώνες. Το βόρειο και το δυτικό τμήμα της χώρας, καθώς και η ακτή του Ατλαντικού ορίστηκε ότι θα τελούσαν υπό γερμανική κατοχή, ενώ στο υπόλοιπο έδαφος της χώρας, την «ελεύθερη ζώνη», παραχωρήθηκε ένα καθεστώς αυτονομίας μέχρι τον Νοέμβριο του 1942. Συνεπώς, από τον Ιούνιο του 1940, η Περιφέρεια του Παρισιού αποτέλεσε κατεχόμενη περιοχή, ενώ το νότιο τμήμα της χώρας ονομάστηκε «Γαλλικό Κράτος» –εν αντιθέσει προς την προπολεμική ονομασία «Γαλλική Δημοκρατία»– με επικεφαλής τον στρατάρχη Πεταίν και είχε ως προσωρινή πρωτεύουσα το Βισύ, μια λουτρόπολη της κεντρικής Γαλλίας. Το καθεστώς του Βισύ, που τυπικά έφερε την ευθύνη για τη διακυβέρνηση όλης της χώρας, εφόρμωσε ένα αυταρχικό πρόγραμμα «Εθνικής Επανάστασης». Η Γαλλία μετατράπηκε από δημοκρατικό κράτος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών σε σύμμαχο της ναζιστικής Γερμανίας και συνεργό στη δίωξη των Εβραίων όλης της χώρας. Το χρονικό της βίαιης απομάκρυνσης παιδιών ηλικίας από 2 έως 12 ετών από τους γονείς τους, της πολυήμερης κράτησής τους υπό βαναυσες συνθήκες και της εκτόπισής των παιδιών αυτών στο Αουσβιτς συγκλονίζει την ανθρώπινη συνείδηση. Ειδικότερα, οι Εβραίοι της περιοχής του Βισύ υπήρξαν οι μόνοι στην Ευρώπη, που εκποτίστηκαν στα στρατόπεδα θανάτου από περιοχή στην οποία δεν υπήρξε καμία γερμανική στρατιωτική παρουσία. Εκτός από τη διάσπαση αυτή, μέχρι το τέλος του πολέμου, στο έδαφος του καθεστώτος του Βισύ θανατώθηκαν περίπου 150.000 άνθρωποι, 70.000 άτομα περιόριστσαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης και περίπου 700.000 άνδρες και γυναίκες στρατολογήθηκαν για παροχή εργασίας στη Γερμανία.

Αύγουστος 1944. Μέλος του γαλλικού αντιστασιακού κινήματος πολεμεί μαζί με έναν Αμερικανό αξιωματικό.

Οκτώβριος 1940. Ο γηραιός Γάλλος στρατάρχης Ανρί Φιλίπ Πεταίν σε χειραίμα με τον Αδόλφο Χίτλερ.

Αρτία της Γαλλικής Αντίστασης καλεί όλους τους άνδρες να ταχθούν στον αγώνα κατά του εισβολέα.

Αμερικανοί στρατιώτες κοιτούν την Τρικολόρ που ανεμίζει ξανά στον Πύργο του Αίφελ. Η απελευθέρωση του Παρισιού χάρη στον αγώνα των κατοίκων της πόλης, που άρχισε πριν από την έλευση των Συμμαχικών δυνάμεων, απομάκρυνε την προοπτική να τεθεί η Γαλλία υπό Συμμαχική διοίκηση.

Μαζικές απεργίες παραλύουν τα πάντα

Στα μέσα Αυγούστου του 1944, το Παρίσι παρουσίαζε μια εικόνα παράλυσης. Ενώ ήταν γνωστό ότι τα αγγλοαμερικανικά στρατεύματα προέλαναν στη Γαλλία, στο Παρίσι απεργιακές κινητοποιήσεις των εργαζομένων στα τρένα, στον υπόγειο σιδηρόδρομο, στην αστυνομία και στα ταχυδρομεία βαθμιαία κλιμακώθηκαν σε μια μαζική απεργία. Παράλληλα με αντιναζιστικές διαδηλώσεις, μέλη του γαλλικού αντιστασιακού κινήματος, τα περισσότερα ελαφρά οπλισμένα ή εντελώς άοπλα, άρχισαν να καταλαμβάνουν στρατηγικά σημεία της πόλης, όπως δημόσια κτίρια και αστυνομικά τμήματα και να προκαλούν βλάβες στα οχήματα και στην υλικοτεχνική υποδομή των κατοχικών στρατευμάτων.

Στις 19 Αυγούστου 1944, στους άδειους δρόμους της πόλης εμφανίστηκαν γερμανικά άρματα μάχης, ημερησιόδρομα, φορτηγά ρυμουλκά και οχήματα με Γερμανούς στρατιώτες, προδίδοντας την υποχώρηση των Γερμανών. Αμέσως ξέσπασαν αψιμαχίες ανάμεσα σε ελεύθερους σκοπευτές της Αντίστασης και Γερμανούς στρατιώτες, ενώ στους δρόμους αναρτήθηκαν αφίσες που καλούσαν «όλους τους άνδρες από 18 ως 50 ετών να ταχθούν στον αγώνα κατά του εισβολέα». Στις μέρες που ακολούθησαν, άμαχοι Γάλλοι κάθε ηλικίας,

Την Πέμπτη 24 Αυγούστου 1944, οι New York Times έγραψαν στην πρώτη σελίδα ότι «το Παρίσι είναι απελευθερωμένο».

άνδρες, γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένοι, συμμετείχαν στις όλο και πιο σκληρές μάχες, υψώνοντας οδοφράγματα και ενισχύοντας την Αντίσταση με κάθε τρόπο.

Στις 24 Αυγούστου, πλήθη πολιτών υποδέχθηκαν δυνάμεις γαλλικών τεθωρακισμένων και αμερικανικού πεζικού στο Παρίσι. Οι κατοχικές δυνάμεις της πόλης είχαν ήδη καταρρεύσει και, μετά από μια καθοριστική τελική μάχη, ο στρατιωτικός διοικητής της πόλης, στρατηγός Ντίτριχ φον Χόλτιτς, παραδόθηκε. Η εντολή του Χίτλερ να ισοπεδωθεί η πρωτεύουσα της Γαλλίας σε περίπτωση γερμανικής ήττας δεν πραγματοποιήθηκε. Την επόμενη μέρα, ο χαρισματικός στρατηγός Ντε Γκωλ απευθύνθηκε σε ένα ενθουσιώδες πλήθος, τονίζοντας την εθνική ενότητα και αγωνιστικότητα χωρίς έμφυση στη συμβολή των Συμμάχων. Στη νέα πραγματικότητα, το Βισύ δεν θα θεωρούνταν αντιπροσωπευτικό της «πραγματικής» Γαλλίας: «Παρίσι μαρτυρικό! Αλλά Παρίσι απελευθερωμένο! Απελευθερωμένο χάρη στον ίδιο, απελευθερωμένο χάρη στον λαό του με τη βοήθεια των γαλλικών στρατευμάτων με την υποστήριξη και τη βοήθεια όλης της Γαλλίας, της Γαλλίας που μάχεται, της μοναδικής Γαλλίας, της πραγματικής Γαλλίας, της αιώνιας Γαλλίας!».

Πάνω, Γάλλοι πολίτες μόνονι τους Γερμανούς από οδοφράγματα. **Κάτω**, Γερμανοί αξιωματικοί παραδίδονται στο Παρίσι.

Σκληρή τιμωρία όσων συνεργάστηκαν με τον κατακτητή

Η απομάκρυνση των Γερμανών δεν έκανε τη ζωή των κατοίκων της πόλης ευκολότερη. Όπως έγραφε τον Ιανουάριο του 1945 στο ημερολόγιό της η δημοσιογράφος Τζάνετ Φλάνερ: «Το απελευθερωμένο Παρίσι είναι τώρα κατεχόμενο από το χιόνι. Οι Παριζιάνοι κρυώνουν περισσότερο από κάθε άλλο χειμώνα του πολέμου. Είναι πιο πεινασμένοι από κάθε άλλο χειμώνα του πολέμου. Δεν έχουν υπάρξει πιο πεινασμένοι από την πρωσική πολιορκία του Παρισιού, όταν οι παππούδες τους έτρωγαν ποττικά. Γιατί ακόμη υπάρχει έλλειψη κάρβουνου για να μεταφερθεί οτιδήποτε, ακόμη και κάρβουνο... Ο ηλεκτρισμός έχει διαταχθεί να παραμείνει κλειστός σε όλη τη Γαλλία από το πρωί μέχρι το απόγευμα, εκτός από μία ώρα το μεσημέρι, ίσως για να μπορούν να δουν οι γυναίκες στο σκοτάδι τα λίγα που μαγειρεύουν. Λόγω του φόβου μήπως σπάσουν οι υδραυλικές σωληνώσεις, το νερό παραμένει κλειστό σε πολλά παρισινά διαμερίσματα και κτίρια γραφείων εκτός από το μεσημέρι μέχρι τις δύο, πολύ αργά για να χρησιμεύσει στους περισσότερους ανθρώπους».

Την εποχή εκείνη, περισσότερα από δύο εκατομμύρια Γάλλοι εξακολουθούσαν να παραμένουν στη Γερμανία ως εκτοπισμένοι σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, αιχμάλωτοι πολέμου ή εργάτες. Η άγνωστη τύχη ενός τόσο μεγάλου αριθμού Γάλλων πολιτών επανέφερε μάλιστα την απαγόρευση του χορού σε δημόσιους χώρους, που είχε ισχύσει στο Βισύ. Ωστόσο, το ουσιαστικότερο ζήτημα για τις ανακριτικές αρχές ήταν η διερεύνηση της στάσης των

Παρίσι. Δημόσια διαπόμπευση Γαλλίδων που κατηγορήθηκαν για σχέσεις με Γερμανούς στην Κατοχή. Τα πλήθη τις περιφέρουν με ξυρισμένα κεφάλια και οβάρικες στο πρόσωπο.

Ο Πεταίν καταδικάστηκε σε θάνατο, αλλά η ποινή του μετετράπη σε ισόβια.

ατόμων που επέστρεφαν, απέναντι στον εθνικοσοσιαλισμό.

Πριν ακόμη από την απελευθέρωση, η Αντίσταση είχε επιτεθεί σε συνεργάτες των Γερμανών και είχε δημοσιεύσει καταλόγους με ονόματα προσώπων που θα τιμωρούνταν μετά την απελευθέρωση. Τα άτομα που φέρονταν ως συνεργοί του εχθρού, τώρα θα καλούνταν να λογοδοτήσουν για τη στάση τους κατά τον πόλεμο στο πλαίσιο μιας πολυδιάστατης «εκκαθάρισης». Σε μια πρώτη φάση, που έχει μείνει γνωστή ως «άγρια εκκαθάριση», περίπου 10.000 συνεργοί του εχθρού εκτελέστηκαν με συνοπτικές διαδικασίες από ομάδες Αντίστασης ή εξαγριωμένα πλήθη. Οι σκληρές

εικόνας από τη δημόσια διαπόμπευση γυναικών με ξυρισμένα μαλλιά (femmes tondues) που κατηγορήθηκαν για σχέσεις με Γερμανούς, αποκαλύπτουν την οργή που κυριάρχησε στη γαλλική κοινωνία σχετικά με το ζήτημα του δωσιλογισμού. Παράλληλα, θεσπίστηκε ειδική νομοθεσία στο πλαίσιο ενός εκτεταμένου προγράμματος «νομικής εκκαθάρισης». Ανώτατο Δικαστήριο καταδίκασε τον στρατάρχη Πεταίν σε θάνατο για συνεργασία με τον εχθρό, όμως ο στρατηγός Ντε Γκωλ μετέτρεψε την ποινή του σε ισόβια. Υπουργοί και συνεργάτες του καθεστώτος Βισύ επίσης καταδικάστηκαν, ανάμεσα στους οποίους και ο πρωθυπουργός Πιέρ Λαβάλ, ο οποίος εκτελέστηκε το 1945. Όπως έγραφε ο Α. Χ. Τούσες σε ένα ελληνικό νομικό περιοδικό το 1945, μέχρι τότε στη Γαλλία είχαν αποσπασθεί 865 δικαστές σε ειδικά δικαστήρια δωσιλόγων, είχαν σχηματιστεί 74.424 δικογραφίες, είχαν εκδοθεί 996 αποφάσεις που επέβαλαν

θανατική καταδίκη, 427 ισόβια δεσμά και 5.928 ποινή φυλάκισης. Οι καταδικαστικές αποφάσεις αυξήθηκαν σημαντικά στα χρόνια που ακολούθησαν: ο αριθμός των εκτελέσεων ανήλθε συνολικά σε 2.861, ενώ 25.901 άτομα οδηγήθηκαν στη φυλακή, 13.339 υποκρέωθηκαν σε αναγκαστική εργασία, ενώ 49.723 καταδικάστηκαν για «εθνική αναξιοπρέπεια» χωρίς περαιτέρω ποινή. Πολύ πιο πρόσφατα, μια σειρά από πολυκροτες δίκες –Κλάους Μπάρμπι, Μωρίς Σαμπατιέ, Πωλ Τουβιέ, Ρενέ Μπουσκε, Μωρίς Παπόν– έδωσε το έναυσμα για να αρχίσει με καθυστέρηση δημόσιος και επιστημονικός διάλογος σχετικά με την έκταση της κοινωνικής αποδοχής του καθεστώτος Βισύ και τον ρόλο του στη γενοκτονία των Εβραίων της Ευρώπης.

Η απελευθέρωση του Παρισιού από τη γερμανική κατοχή χάρη στον αγώνα των κατοίκων της πόλης, που άρχισε πριν από την έλευση των Συμμαχικών δυνάμεων, απομάκρυνε την προοπτική να τεθεί η χώρα υπό Συμμαχική διοίκηση. Η Προσωρινή Κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας υπό τον στρατηγό Ντε Γκωλ, που σχηματίστηκε στις 9 Σεπτεμβρίου 1944, διέθετε τη νομοποιοίση της Γαλλικής Αντίστασης. Η Γαλλία θα εντασσόταν πλέον στην πλευρά των νικητών του πολέμου και την επόμενη χρονιά θα κατελάμβανε μόνιμη θέση στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

* Ο κ. Νίκος Ζαΐκος είναι επίκουρος καθηγητής Διεθνούς Δικαίου στο Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών Φλώρινας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.